

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ
ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА КОНАШЕВИЧА-САГАЙДАЧНОГО**

ФАКУЛЬТЕТ СУДНОВОДІННЯ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні приймальної
комісії Державного
університету
інфраструктури та
технологій

Протокол № 5 від

24.04.2024 р.

Т.в.о ректора ДУІТ

 Юрій ДУДНИК

«СХВАЛЕНО»

Вченою радою Київського
інституту водного
транспорту імені гетьмана
Петра Конашевича-
Сагайдачного
Протокол № від
Заступник голови вченої ради
КІВТ

Сергій ТАРАНЕНКО

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
для осіб зі спеціальними умовами вступу
ОС Бакалавр
з дисципліни “Українська мова”**

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Вступне випробування з дисципліни “Українська мова” передбачено для тих категорій вступників на навчання в Державному університеті інфраструктури та технологій для здобуття освітнього ступеня бакалавра на основі повної загальної середньої освіти, яким надано право на участь у конкурсному відборі за спеціальними умовами відповідно до «Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти у 2024 році», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 06.03.2024р. №266 (із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 15.03.2024р. №326), зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 14 березня 2024 р. за №379.

Програма вступного випробування з української мови складена відповідно до «Програми зовнішнього незалежного оцінювання», затвердженої наказом №696 Міністерства освіти і науки України від 26 червня 2018 року.

Відповідно до програм середньої освіти, вступники повинні:

- знати зміст мовних понять і термінів;
- розпізнавати мовні явища й закономірності;
- групувати і класифікувати вивчені мовні явища;
- визначати істотні ознаки мовних явищ;
- розуміти значення й особливості функціонування мовних одиниць;
- установлювати причинно-наслідкові зв'язки мовних явищ;
- застосовувати знання з фонетики, лексики, фразеології, морфеміки, словотвору, морфології, синтаксису та лінгвістики тексту в практичних ситуаціях;
- розуміти фактичний зміст, причинно-наслідкові зв'язки, тему, основну думку та виражально-зображувальні засоби прочитаного тексту;
- оцінювати мовлення з погляду дотримання основних орфоепічних, лексичних, морфологічних, синтаксичних норм української мови;
- оцінювати письмові висловлювання з погляду мовного оформлення й ефективності досягнення поставлених комунікативних завдань;
- відрізняти випадки правильного використання мовних засобів від помилкових;
- створювати власні висловлення, чітко формулюючи тезу, наводячи переконливі аргументи, використовуючи доречні приклади, логічно й послідовно викладаючи думки та формулюючи відповідні висновки;
- використовувати різноманітні виражальні засоби, граматичні конструкції, лексичне і фразеологічне багатство української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування;
- оформлювати письмове мовлення відповідно до орфографічних, граматичних і пунктуаційних норм української мови.

II. ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ

1. Фонетика

Звуки мови. Склад голосних української мови. Склад приголосних української мови. Дзвінки та глухі приголосні. Тверді та м'які приголосні. Чергування голосних української мови, зокрема чергування О, Е з І. Чергування приголосних української мови: Г - Ж - З', К - Ч - Ц', Х - Ш - С\ Подвоєння й подовження приголосних. Вимова наголошених і ненаголошених голосних. Вимова приголосних: а) звукосполучення ДЗ, ДЖ\ б) вимова груп приголосних (уподібнення, спрощення); в) вимова м'яких приголосних; г) вимова подовжених і подвоєних приголосних. Правила вимови слів з апострофом. Ритміко-інтонаційне членування мовлення. Склад. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв Д Ю, Є, І, Щ. Букви Г, Ґ та їхнє звукове значення. Правопис ненаголошених голосних Е, И, О в коренях слів. Ненаголошені голосні, що не перевіряються наголосом. Позначення м'якості приголосних на письмі буквами Ъ, Я, Ю, Є, І. Сполучення ЙО, ЮО. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Акцентуаційні норми української мови.

2. Морфеміка

Словотвір. Будова слова. Основа слова і закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Словотвір. Твірні основи у словотворенні. Похідна й непохідна основа слова. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безафіксний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів. Складні слова. Способи їхнього творення. Сполучні голосні О, Е у складних словах. Написання складних слів разом і через дефіс. Творення і правопис складноскорочених слів. Зміни приголосних під час творення відносних прикметників за допомогою суфікса -СЬК-; вищого ступеня порівняння прикметників і прислівників за допомогою суфікса -Ш-; іменників за допомогою суфікса -СТВ-; іменників із суфіксом -ИН- від прикметників на -СЬК-, -ЦЬК-. Словотвірний аналіз слова.

3. Морфологія

Іменник як частина мови. Значення іменника, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Власні та загальні, конкретні й абстрактні назви, назви істот і неістот. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох формах числа. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Кількість і значення відмінків в українській мові (питання до конкретних відмінків). Типи відмін іменників. Перша відміна. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Друга відміна. Особливості відмінювання іменників II відміни. Відмінкові закінчення родового, давального, орудного відмінків однини. Особливості відмінювання іменників чоловічого роду з основою на -Р. Третя відміна іменників. Особливості відмінювання. Четверта відміна іменників. Особливості відмінювання. Відмінювання іменників, що мають л вічих і жіночих прізвищ га імен по батькові. Правопис власних та

загальних назв. Написання великої букви. Написання слів іншомовного походження.

Прикметник як частина мови. Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста і складена форми). Повні й короткі форми якісних прикметників. Зміни приголосних під час творення вищого ступеня прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка група). Правопис: одна і дві букви -Н- у прикметниках. Правопис складних прикметників разом і через дефіс. Правопис українських прізвищ прикметникового типу.

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (власне кількісні, дробові, збірні, неозначенокількісні) і порядкові. Групи числівників за будовою: прості, складні, складені. Типи відмінювання кількісних числівників: 1) один, одна, одне, одні; 2) два, три, чотири; 3) від п'яти до двадцяти, тридцять, п'ятдесят, ... вісімдесят; 4) сорок, дев'яносто, сто; 5) двісті - дев'ятсот; 6) нуль, тисяча, мільйон, мільярд; 7) збірні; 8) дробові. Порядкові числівники, особливості ише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання.

Займенник як частина мови. Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками і числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальновідносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Неозначені та заперечні займенники, їх утворення. Написання разом і через дефіс. Написання займенників з прийменником.

Дієслово як частина мови. Значення дієслова. Його морфологічні ознаки і синтаксична роль. Форми дієслова. Безособові дієслова. Вид дієслова: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Час дієслова: теперішній, майбутній, минулий. Утворення форм майбутнього часу недоконаного виду. Спосіб дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способу дієслів. Словозміна дієслів I і II дієвідміни. Особові форми майбутнього складеного і складного часів дієслів недоконаного виду. Особові форми дієслів наказового способу. Родові та числові форми дієслів минулого часу. Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та простого майбутнього часу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова. Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього і минулого часу. Суфікси пасивних дієприкметників. Відмінювання дієприкметників. Безособові форми на -НО /

-ТО. Правопис НЕ з дієприкметниками. Правопис -Н- у дієприкметниках та -НН- у прикметниках дієприкметникового походження. Дієприкметниковий зворот. Розділові знаки при дієприкметникових зворотах.

Дієприслівник як особлива форма дієслова. Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного і недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот. Розділові знаки при звороті й одиничному дієприслівникові. Написання -И в кінці дієприслівників. НЕ з дієприслівниками. Морфологічний аналіз дієприслівників: вид, від якої основи дієслова утворений, за допомогою якого суфікса, синтаксична роль.

Прислівник. Прислівник як частина мови. Значення, морфологічні особливості, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням: означальні (якісно-означальні, кількісно-означальні і способу дії) та обставинні (місця, часу, причини, мети). Ступені порівняння якісно-означальних прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних у творенні вищого ступеня прислівників. Написання прислівників разом і через дефіс. Правопис прислівникових сполучень. -Н- і -НН- у прислівниках. НЕ і НІ з прислівниками. Морфологічний аналіз: розряд за значенням, ступінь порівняння (для якісно-означальних прислівників), синтаксична роль.

Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) і похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні і складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Написання похідних прийменників разом, окремо, через дефіс. Морфологічний аналіз прийменника: група за походженням, група за будовою, з якою відмінковою формою іменника вживається.

Сполучник як частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, розділові, протиставні) і підрядні (місця, часу, причини, умови, способу дії). Сполучні слова. Групи за вживанням: одиничні, парні, повторювані. Групи за будовою: прості, складні, складені. Написання сполучників разом і окремо. Розділові знаки при сполучниках. Морфологічний аналіз: сполучник, розряд за значенням і синтаксичною роллю, група за будовою. Синтаксична роль.

Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, фразові. Написання часток разом, окремо, через дефіс. Морфологічний аналіз: частка, група за значенням і вживанням.

Вигук. Вигук як частина мови. Групи за походженням: первинні і похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова. Розділові знаки при вигуках.

4. Лексика

Лексичне значення слова. Багатозначні та однозначні слова. Пряме і переносне значення слова. Переносні значення слів: метафора, метонімія, синекдоха. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальноживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Суспільно-політична й офіційно-ділова лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного і пасивного вживання. Історизми, архаїзми. Неологізми. Нейтральна та емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі словосполучення. Словник. Типи Словників.

5. Синтаксис.

Словосполучення. Підрядний і сурядний зв'язок між словами. Головне і залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за способами вираження головного слова. Способи підрядного зв'язку слів у словосполученні: узгодження, керування, прилягання.

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Типи речень у сучасній українській мові. Типи речень за метою висловлювання: розповідні, питальні та спонукальні. Типи речень за емоційним забарвленням: окличні і неокличні. Типи речень за складом граматичної основи: двоскладні й односкладні. Типи речень за наявністю чи відсутністю другорядних членів: непоширені й поширені. Типи речень за наявністю необхідних членів речення: повні й неповні. Типи речень за будовою: прості й складні. Розділові знаки в кінці речення. Типи речень за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів: неускладнені й ускладнені.

Просте двоскладне речення. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Зв'язок присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи вираження присудка. Основні функції компонентів складеного присудка: вираження граматичного значення присудка (функція допоміжної частини) та вираження основного лексичного значення присудка (функція основної частини – неозначеної форми дієслова чи іменної частини). Тире між підметом і присудком. Односкладні речення. Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень. Другорядні члени речення в двоскладному й односкладному реченні. Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Способи вираження означень. Написання непоширених прикладок через дефіс; прикладки, що беруться в лапки. Додаток прямий і непрямий. Способи вираження додатків. Типи обставин за значенням і способи їхнього вираження. Зв'язки другорядних членів речення як залежних слів з головними словами у словосполученні.

Просте ускладнене речення: з однорідними членами речення; із звертанням; зі вставними словами, словосполученнями та реченнями; з відокремленими членами речення. Речення з однорідними членами. Способи поєднання однорідних членів речення між собою: а) сурядний сполучник; б) інтонація. Кома між однорідними членами. Однорідні й неоднорідні означення. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Двокрапка і тире при узагальнювальних словах в реченнях з однорідними членами. Речення із звертанням. Форми вираження звертання. Звертання непоширені й поширені. Розділові знаки при звертанні. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями. Значення вставних слів, словосполучень та речень. Розділові знаки при них. Речення з відокремленими членами. Поняття про відокремлення другорядних членів речення. Відокремлені означення - непоширені й поширені. Зв'язок відокремлених означень з пояснювальними словами; означення узгоджені й неузгоджені. Відокремлені прикладки - непоширені й поширені. Відокремлені додатки. Зв'язок відокремлених додатків з іншими членами речення. Відокремлені обставини. Способи їхнього вираження. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки при відокремлених членах речення. **Складне речення.** Ознаки складного речення. Способи зв'язку простих речень у складному: 1) інтонація і сполучники або сполучні слова; 2) інтонація. Типи складних речень за способом зв'язку їхніх частин: сполучникові і безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

Складносурядне речення. Єднальні, протиставні та розділові сполучники у складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між простими реченнями у складносурядному. Розділові знаки у складносурядних реченнях.

Складнопідрядне речення. Головне і підрядне речення. Способи вираження залежності підрядних речень. Підрядні сполучники і сполучні слова. Розділові знаки між головним і підрядним реченнями. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії і ступеня, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові).

Складнопідрядні речення з кількома підрядними. їхні типи за характером зв'язку між частинами: а) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю; б) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю; в) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю; г) складнопідрядні речення з мішаною підрядністю. Розділові знаки в складнопідрядному реченні з кількома підрядними.

Безсполучникове складне речення. Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між простими реченнями: 1) з однорідними частинами реченнями (рівноправними); 2) з неоднорідними реченнями. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.

Складні речення з різними типами зв'язку. Складні речення з сурядним і підрядним зв'язком. Складне речення із сполучниковим і безсполучниковим зв'язком.

Способи передачі чужого мовлення. Пряма і непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Інтонація й розділові знаки у прямій мові. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Розділові знаки у цитаті. Діалог. Розділові знаки в діалозі.

6. Стилїстика

Поняття про стиль і стилїстичну норму. Стилї української мови: а) науковий стиль; б) офіційно-діловий стиль; в) художній стиль; г) публіцистичний стиль; г) конфесійний стиль; д) розмовний стиль.

III. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

1. Фонетика. Графіка. Орфоепія.
2. Орфографія.
3. Лексикологія.
4. Словотвір. Будова слова.
5. Морфологія.
6. Синтаксис. Пунктуація.
7. Стилїстика.

IV. ПРИКЛАД ТИПОВОГО ЗАВДАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ

1. Просте ускладнене речення. Способи поєднання однорідних членів речення між собою. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами.
2. Правила вживання м'якого знака та апострофа.
3. Зробіть поділ слів для переносу: літературознавство, мовленнєвий, тваринництво, двохсотп'ятидесятип'ятиповерховий, багатомільйонний, парасолька, юність, насадження, розмірковувати, заздрість, місяченько.

V. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Використання допоміжного матеріалу:

Під час проведення вступного випробування вступнику забороняється використовувати сторонні джерела інформації – допоміжні матеріали, мобільні пристрої, довідники, словники, граматичні посібники та технічні засоби.

VI. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вступне випробування проводиться таким чином:

1. Вступник отримує білет, який включає 3 завдання.
2. Вступник повинен підготувати відповіді на завдання на аркуші вступних випробувань, а потім усно на них відповісти членам комісії.

3. Вислухавши відповіді, члени комісії можуть задавати додаткові питання, але такі, які стосуються більш глибокого висвітлення попередньо поставлених питань.

Остаточна оцінка визначається із врахуванням результатів відповідей на всі завдання.

Таблиця 1

Критерії оцінювання усних відповідей:

Кількість балів	Критерії оцінювання
181-200 Рекомендовано	Відповіді на поставлені запитання, що демонструють значну ознайомленість вступника із матеріалом курсу та опрацювання літератури до курсу, а також виявляє уміння аналізувати матеріал.
151-180 Рекомендовано	Характеризує рівень підготовки, коли ступник частково продемонстрував розуміння програмного матеріалу. Вступник допускає помилки, які значним чином не впливають на розуміння.
100-150 Рекомендовано	Відповіді неповні. Вступник частково продемонстрував розуміння програмного матеріалу. Вступник допускає фактографічні помилки, не завжди можна зрозуміти логіку викладу.
0-99 Не рекомендовано	Відповіді з грубими фактографічними чи концептуальними помилками. Вступник продемонстрував лише незначною мірою розуміння програмного матеріалу. Відсутня логіка викладу.

Апеляції щодо результатів співбесід не розглядаються.

VII. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. 4-те вид., перероб. і доп. К.: Українська книга, 1997.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Ірпінь: Перун, 2003, 2004, 2005.
3. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. К.,1995.
4. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. К., 2000.
5. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. 2-ге вид., доп. К.: КММ, 2019.
6. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. Львів, 1996.
7. Дубчак О. Бачити українською. Слово в мовній картині світу. К.: Віхола, 2021.
8. Дубчак О. Чути українською. У світі звуків і букв. К.: Віхола, 2021.
9. Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? Словник-довідник. К.: Наукова думка, 2004.

10. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. 5-те вид., опрац. і доповн. Львів: БаК, 2014.
11. Козачук Г. О. Українська мова - для абітурієнтів : навч. посіб. К.: Вища школа, 2006.
12. Левкова А. Спільна мова. Як народжуються і живуть слова. К.: Портал, 2020.
13. Орфографічний словник української мови (120000 слів). К.: Довіра, 1994.
14. Орфоепічний словник / укл. М. І. Погрібний. К. : Радянська школа, 1984.
15. Орфоепічний словник української мови: у 2 т. К.: Довіра, 2001; 2003.
16. Пономарів О. Д. Культура слова. Мовностилістичні поради. 4-те вид., доп. К.: Либідь, 2011.
17. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум. Львів: Вид. центр ЛНУ, 2003
18. Словник іншомовних слів / укл. Л. О. Пустовіт та ін. К.: Довіра, 2000.
19. Словник української мови: в 11-ти томах. К., 1970-1980. URL: <http://siim.in.ua/>
20. Словник фразеологізмів української мови / укл. В. М. Білоноженко та ін. К.: Наукова думка, 2003.
21. Терлак З. Пунктуаційний словник-довідник. Львів: Апріорі, 2021.
22. Українська мова. Енциклопедія. К., 2000, 2004, 2007.
23. Український орфографічний словник (143000 слів). К.: Довіра, 2002.
24. Український правопис. К. : Наукова думка, 2019.
25. Читай і знай!: Довідник-практикум з граматики та стилістики сучасної укр. мови / Н.Я. Дзюбишина-Мельник, О.Я. Лаврінець, К.С. Симонова, Л.Ф. Ціпцюра. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007.
26. Читай і знай: довідник-практикум з фонетики, орфоепії, орфографії, лексикології, фразеології сучасної укр. мови / О.Я. Лаврінець, К.С. Симонова, І.А. Ярошевич. К., 2009.
27. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. К.: Освіта, 2012.
28. Ющук І. П. Практичний довідник з української мови. К.: Рідна мова, 1998.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ

Старший викладач кафедри мовних дисциплін

Марина ПУССЕВА